

tíðindablaðið sosialurin

Telefon 118 20
Argjavegur 26, 3800 Argir
Postsmoga 76, 3800 Tórshavn

Útgevandi: P/f Sosialurin ©
Ábyrgdarblaðstjóri: Jan Müller
Fyrirtaksstjóri: Krisjan Dahl
Blaðfólk: Høgni Djurhuus
Randi Jacobsen
Tórfinn Smith
Ljósmyndari: Kalmar Lindenskov
Uppseting: P/f Sosialurin
Prent: P/f Pressan 1981

oddagrein

Eitt gott landsstýri, men...

TAÐ SKAL ikki vera nakað duls-mál, at vit meta hetta landsstýrið at vera tað frægasta, sum kundi fáast burtur úr við núverandi ting-samanseting.

TAÐ VÍSIR seg eisini sum at landsstýrið hevur fingið rættuliga væl á skaftið. Orsøkin er fyrst og fremst tann, at landsstýrið hevur arbeitt rættuliga væl saman, og tískil ikki hevur nýtt kreftirnar til tey innanhýsis slagsmál, sum eyðkendu tær undanfarnu sam-gongurnar aftur til 1975.

HETTA merkir tó ikki, at einki er at finnst at, og tað tykist sum at hetta landsstýrið hevur somu trupulleikar at fáa avgreitt mál sum tey undanfarnu.

TAÐ TYKIST eisini sum at ar-beiðsorkan hjá landsstýrinum mestsum bert fer til tey tíðar-krevjandi málini. Og úrslitið er, at minni tíðarkrevjandi, men tó týðningarmikil, mál detta niður millum tveir stólar.

VIT SKULU nevna tvey dømi her, og orsøkin til, at tey nettupp verða tikin fram, er at hetta eru mál, sum eru komin frá ar-beiðarafeløgum, og skuldi hetta tískil serstakliga verið mál hjá javnaðarflokkinum at tikið fram.

FYRI SKJÓTT fleiri mánaðum síðani skrivaði Føroya Arbeiðarafelag til tingið við umbøn um, at tryggjað varð arbeiðsfólki, serliga í fiskaiðnaðinum, tryggari lønarviðurskipti. Víst varð á, at var lítið av fiski at fáa, fóru inntøkurnar í botn, og úrslitið varð tað, at ar-beiðsfólk ikki stóðaðist á flaka-virkjunum. Í oddagrein her í blaðnum mæltu vit landsstýrinum til at gera skjótt av í hesum máli. Og vit mettu at tað rættasta at gjørt vildi verið at sett eina nevnd við umboðum frá øllum áhugaðum pørtum, og skuldi nevndin fingið til uppgávu at gera eitt uppskott um framtíðarskipan á hesum øki.

MEN okkum kunnugt er einki hent og landsstýrið hevur einki gjørt, sjálvt um tað stig vit mæltu til sanniliga ikki vildi verið tíðar-krevjandi.

FYRI MEIRA enn einum ári síðan sendi Føroya Fiskimannafelag landsstýrinum skriv, har mælt varð til at skipað varð soleiðis fyri, at tað kundi loysa seg at virka saltfisk á smáplássum. Á henda hátt vildi verið møguligt bæði at stuðla undir útróðri og at skapa arbeiðspláss á smáplássum, sum annars ikki hava teir stóru vinnuligu møguleikarnar.

LANDSTÝRIÐ gjørdi skjótt av í fyrsta umfari. Tað sendi málið bæði til ráðiskagrunnin og fiski-vinnuráðið til ummælis. Ráfiska-grunnurin sendi málið aftur við einum uppskoti um, hvussu ein slík skipan kundi verið umsitin. Fiskivinnuráðið sendi eisini málið aftur til landsstýrið við tilmáli.

VIT VITA, at áhugi er fyri hesum máli bæði millum javnaðarting-menn og millum menn á smá-plássum, har fiskur ikki verður keyptur í løtuni.

MEN HÓAST eitt heilt ár er farið er einki meira hent. At tað felag sum reisti málið heldur ikki hevur fingið svar er nokk ikki ein gang neyðugt at nevna.

MEN vit halda, at tað er ov galið, at tað skal ganga soleiðis við skilagóðum hugskotum og er okkurt sum bendir á, at okkurt er sum ikki riggar við arbeiðsgongdini í landsstýrinum.

BURTURSÆD frá tí, at hon eigur at verða broytt, vilja vit mæla landsstýrinum til at taka hesi bæði mál fram aftur nú. Tey hava hvørt í sínum lagi stóran týðning og ein loysn av teimum vil eisini telja við í uppgerðini hjá hesi samgongu, tá hon aftur skal út til veljararnar.

Flaggskip føroyinga sum NATO-hora?

Mong vóru tey, sum av reinastu idealismu ella tjóðaralski styðjaðu keypið av »Norrønu« við at ognar sær partabrev í »flaggskipi føroyinga«. Og sjálvandi hevur tað verið eitt brennandi ynski at føroyingar ognuðu sær rættin til sjóvegis rutu millum londini í Norðuratlantshavi, helst alt árið. Men tá tað visti seg, at hetta helst ikki kundu bera seg figgarliga, hevur »Norrøna«, eins og áður »Smyril« verið leigað út um veturin. Og tað skilja fólk, eisini eigararnir: stóru partur av føroying-um.

Ikki dámdi tó øllum eins væl, tá flaggskipið fyrsta vetur var leigað út til flóttarfolkalegu í Keyppmannahavn. Hóast endamálið at leiga til flóttar-fólkahjálpin má sigast at vera gott, fór henda nýtsla heldur illa við skipinum, sum tó varð sett í stand fyri rokningsleigarans.

Nú hoyrast fræmir um, at næsta vetur verður øðr-visi: nú eru tað ikki illa

fyríkomnir flóttamenn, sum skulu nýta skipið, men NATO-hermenn: flaggskip føroyinga skal nýtast sum flutningsskip fyri ein hernaðarfelags-skap, sum áður hevur gjørt seg inn á okkum og hertikið føroyskt landaøki uttan at spyrja íbúgvartar-nar eftir, og uttan at taka mótmæli frá landsins lóg-ligu myndugleikum í álvara. Nú skal eisini flaggskipið »hertakast«!

Well-well: pengar fáast afturfyri, men sig mær: eiga føroyingar ikki so mikið av morali ella skomm skapt í sær, at mark verður sett fyri, hvat vit selja okkum fyri av dollarum ella pundum?

Umboðsmenn »Smyril-Line« orsakaðu seg við, at »vit eru limir í NATO, um vit vilja tað ella ikki« (!!!!!), og at »um vit ikki leiga NATO Norrønu, so fer onkur annar við leigumálinum«. Til tað fyrsta kann sigast, at slík jánk-aslig »undirbrotligheit« tí-verri enn er til í føroyska fólkinum. Til tað næsta:

hvussu langt kunnu vit fara í atburði við hesi um-bering? »Um eg ikki geri tað, so ger onkur annar tað bara, so sama ger!« Álvaratos, er eingin moralur longur skaptur í fólki?

Føroya fólks stoltleiki, flaggskipið »Norrøna« sum hora í hernaðarkapp-renningini millum NATO og Warszawalondini. Betri reklamu kundu vit neyvan fingið fyri »The North Atlantic Link«.

Álvaratos: partaeigarar, tit ið eiga »Smyril Line« og ikki minst Føroya Landsstýri, sum umboðandi tað Løgting, sum hevur mótmælt hernaði á føroyskari jørð (og ognun á sjógv?) — var tað ætlan tykkara við keypinum, at skipið skuldi latast upp í hendurnar á NATO?

Hvat verður so tað næsta, latið verður fyri »ussel mammon«???

kánus

Hvaðan stava orðini?

Eg eri haldari av Sosial-inum og búið í Danmark. Herfyri skrivaði ein, ið nevnið seg »Muli« eitt sera áhugavert lesarabrev undir heitinum »Duga føroyingar at tosa?«

Herfyri kom eg fram á eina grein í dansktum blað, sum eg fari at biðja Sosial-in at prenta, tí hon hevur uttan iva almennan áuga í Føroyum eisini.

Hvor kommer ordene fra?
af Jens Normann Jørgensen

En mand er en mand og et ord er et ord. Men hvor mange er de, og hvor kommer de fra? Vi véd godt, hvor mændene kommer fra, og takket være de vidunderlige computere véd vi præcis, hvor mange der er. Det gælder ikke ordene.

Nogle af ordene er så gamle, at deres oprindelse fortaber sig i det uvisse. Ved at sammenligne danske ord med tilsvarende ord i vore nabo-sprog, kan vi slutte os til dele af ordenes historie. Tysk, engelsk, svensk og norsk har alle fire et ord, er hedder og betyder næsten nøjagtigt det samme som »mand«. Det ord er altså mindst så gammelt, som et ur-stadium av sprog, som dansk deler med de andre fire sprog.

Sådanne ord kalder vi arveord. Dem har vi haft i

sproget, så længe som vi har haft sproget.

Andre sprog er også så gamle i sproget, at de har vundet fuld borgerret. De ser ud, udtales, bøjes og opfører sig ganske som arveordene, selv om de ikke har været i sproget helt så længe. Vi kan som regel spore dem til et fremmed sprog, som vi ikke har arvet ordet sammen med, men som vi har arvet ordet fra. Det gælder ord som »kirke« og »præst«, der begge hidrører fra gammelt græsk. Vi fik dem til sproget sammen med kristendommens indførelse i landet. De har altså været her i rundt regnet 1000 år. De er nu blevet slebet til, så de i et og alt tær sig som vores arveord. Man skal have gode sproghistoriske kundskaber for at skelne arveord fra låneord på deres nuværende form.

Vi holdt ikke op med at låne, da vi fik Kristendommen. Det har vi gjort uden pause hele tiden. Vi gør det stadig. I begyndelsen, når vi overtager et ord fra et andet sprog, vil det se mærkeligt ud, udtales lidt sært, eller det vil på anden måde kunne skelnes fra arveordene. Så længe det er tilfældet, kalder vi det et fremmedord. »Baseball« er et fremmedord, bl.a. på grund af udtalen.

Nogle ord ligger på grænsen mellem fremmedord og låneord. »Test« er et fremmedord, fordi det bøjes med »-s« i flertal. Udsagnsordet »teste« er ikke et fremmedord, det er et låneord. Det udtales som »heste« og bøjes som »poste« — det opfører sig altså i et galt som »feste«, bortset fra forskellen mellem f og g t.

Andre ord er nærmest både-og. Modebegrebet »at brainstorm« er halvt et fremmedord på engelsk grundlag, halvt et danskt ord i en betydning lånt fra engelsk (»at storme«, staves, udtales og bøjes helt igennem dansk — men betydningen i denne sammenhæng er ny). Det er for så vidt underordnet, at »brainstorm« er overtaget i sin helhed fra engelsk på et eller andet tidspunkt. Det er »test« jo også.

Det er et sundhedstegn hos vort modersmål, at det således kan overtage og udnytte fremmed gods — og yderligere tilpasse det til dansk, så det ikke forstyrrer. Sproget kan sagtens hamle op med de fremmede tungearter.